

832
1978

ორგანო სპ. სოც.-დემ. პარტიის საზღვარ-გარეთელ ბიუროსი.
Organe du Bureau à l'Étranger du parti Social-démocrate de Géorgie.

დვანი

დროშა

“ NOTRE DRAPEAU ”

დაარსებულია 1904 წელს ჟორჯიანის მიერ.

№ 90

შინაარსი:

თებერვალი	ნ. ჟორჯიანის	ნ. ჟორჯიანის
ნ. ჟორჯიანის გარდაცვალების 25 წლისთავი კ. ინასარიძე.	ნ. ჟორჯიანის	ნ. ჟორჯიანის
თებერვალი და ქართული პოეზია	მინდია	ლაშაური.
მცირე შენიშვნები დიდ საკითხზე.	ა. ბაღრიძე	
რა გამოიკვალა		
დიქტატურის 60 წელი		
სახაროვის საერთოშორისო მოხსენება	გ. სინაურიძე.	
სოც. დემ. პარტიაში		
თვითგამოცემა		
„იმედი და რწმენა“ — რეცენზია	ეგრისელი.	
მოძრაობა პოლონეთში	პოლონელი.	
ქართული ეკლესიის დღეობა პარიზში		

თ ე ბ ე რ ვ ა ლ ი

გადის დრო, იცვლება ჟამი, არ იცვლება ქვეყნის სატკივარი, არ ნელდება მისი ტანჯვა მრავალი.

რა აღვითქვეს, რა აგვისრულეს!

აღვითქვეს კეთილდღეობა, — მოგვიტანეს ტანჯვა-ვაება; აღვითქვეს ძმობა, ერთობა, მოგვიტანეს შური და მტრობა; დაგვიბრდნენ ბედნიერება, — თავს დაგვატეხეს უბედურება.

დავკარგეთ თავის თავის ბატონობა, მარა მივიღეთ თავისთავის შეგნება; მოგვკლეს მარა არ მოვკვდით; დაგვაძინეს, მარა არ გვძინავს; ერმა მონახა თავის თავი და უძლეველი შეიქნა! ჩვენ გვსურს სიცოცხლე და ვიცოცხლებთ! ჩვენ გვსურს თავისთავი ჩვენვე გვეკუთვნოდეს და გვეკუთვნება!

ხალხი თავს იცავს ფეხდაფეხ, ყოველ წუთში, ყოველ საათში განუწყვეტლივ, შეუჩერებლათ.

„გადავიხდია ბრძოლა მრავალი, ტანჯულმა სულმა არ იცის დაღლა“. ქართველი ერი არ დაიღლებს. მისდევს ჟამი ჟამს, თაობა თაობას; იცვლება მდგომარეობა, არ იცვლება მისი ბუნება, არ სუსტდება მისი სასიცოცხლო ძარღვი, მისი აღფრთოვანება. ის თავს იცავს ახლაც ისე, როგორც ათასი წლის წინეთ. — რკინა შესცვალა რწმენამ, მტერი უძღურია მხნე გულის და მაგარი ნების წინაშე!

ხალხი იღუპება როცა მისი სული, მისი მორალი ტყდება. მაშინ ის ბრბოთ იქცევა, სარეკ ჯოგს ემსგავსება. ქართლის თესლი ამ გზით არ მოიმართება. ვის ძალუძს მოკლას მისი სურვილი, მისი იდეალი, მისი სიყვარული კეთილის, და სიძულვილი ბოროტების!

ვერაფერმა შეარყია მისი მორალი, მისი სული და გული.

უქმად არ ჩაიარა ეს განწირული სულისკვეთება. . .

6. უორდანია.

(ამოღებულია 1927 წ. „თავ. საქართველო“, თებერვალი.)

ჩვენი ასოთამწყობის ავადმყოფობიშ გამო, ეს ნომერი დაგვიანებული გამოდის.

ნოე ჟორდანიას დაბადების 110,

და გარდაცვალების 25 წლისთავი

აღნიშნავთ რა ნოე ჟორდანიას, დამოუკიდებელი საქართველოს პირველი პრეზიდენტის დაბადების 110 წლის და გარდაცვალების 25 წლისთავს, ჯერ გვსურს საქართველოს ცნობილი პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწეების აზრი გაგაცნოთ ნოე ჟორდანიას შესახებ:

დამოუკიდებელი საქართველოს საგარეო მინისტრმა — ევგენი გეგეჭკორმა, რომელიც მთელი თავისი სიცოცხლის განმავლობაში იყო. რომ იტყვიან ხოლმე, ნოე ჟორდანიას „მარჯვენა ხელი“, დაახასიათა რა ნ. ჟორდანიას პიროვნება, სახვათა შორის, თქვა: ნოე ჟორდანია ჩვენი ხალხისათვის იგივეა პოლიტიკაში, რაც აკაკი წერეთელი პოეზიაში; ორივე ხალხოსნური, ადვილად გასაგები, ორივე, მისი შესაიღუმლე და ორივე საყვარელი“.

ჩვენმა დიდმა მოაზროვნემ და მწერალმა — გრიგოლ რობაქიძემ, — ნოე ჟორდანიაზე, სხვათა შორის, სთქვა: „არ ვიცი ლოცულობდა თუ არა ნოე ჟორდანია, მაგრამ ის კი ვიცი, რომ საქართველო ნოე ჟორდანიაზე ლოცულობს“. (გრ. რობაქიძე. „ბედი ქართლისა“, პარიზი, ნომერი 14, 1953 წელი).

ქართველი ცნობილი მეცნიერი და საზოგადო მოღვაწე, პროფ. მიხეილ წერეთელი ასე აფასებს ნოე ჟორდანიას: „დღეს ნოე ჟორდანია მართლაც მთელი ერის მეთაური გახდა. 1917 წელს, ნოემბრის დღეებში, ის ავიდა იმ სიმაღლეზე, რომლებზედაც საქართველოში არავინ ასულა ჩვენი თაობის მახსოვრობაში. ეს მოხდა მაშინ, როცა ნოე ჟორდანიამ ეროვნულ ყრილობაზე განაცხადა, რომ ქართველი ერის სხეული განმთელდა და დაიწერა ახალი ეტრატი თავისუფლებისაო...“

არქიმანდრიტი რაფელ ინგილო კი ასე ახასიათებს ნოე ჟორდანიას პიროვნებას: „ნოე ჟორდანიას პიროვნების გარეშე, საქართველოს დამოუკიდებლობის გამოცხადება შეუძლებელი იქნებოდა“.

მაგრამ არა მარტო საქართველოს პოლიტიკური და

საზოგადო მოღვაწეები დიდათ აფასებდნენ ნოე ჟორდანიას მოღვაწეობას საქართველოს ისტორიაში მე-19-ტე — მე-20-ცე საუკუნეების მიჯნაზე, არამედ ჩვენი მეზობელი ერების გამოჩენილი პირებიც და თვით ევროპიელენიც კი. აი, მაგალითად, როგორ აფასებს ნოე ჟორდანიას პიროვნებასა და მოღვაწეობას შვეიცარიელი პროფესორი ედგარ მილპო თავის მისალოც წერილში, რომელიც მან ქენევიდან პარიზში მისწერა ნოე ჟორდანიას, ძისი დაბადების 80 წლისთავზე, 1948 წლის 13 იანვარს.

„ჩემო ძვირფასო დიდო ჟორდანია!

თქვენი იუბილეს ამ წუთებში, მე მოგმართავთ თქვენ ჩემი ძმური სურვილებით. თქვენი ბრწყინვალე და შუქმფენი ცხოველმყოფელობა ადასტურებს საკვირველი ქართველი ხალხის მთელი სიცოცხლის ძლიერების ურყევ ძალას. გისურვებთ, რომ თქვენ გქონებოდეთ მომავალი სიცოცხლე ხანგრძლივი, თქვენ — აღმაშენებლო! დიდო აღმაშენებლო! კაცობრიობა, იმ დიდ კრიზისში, რასაც ის განიცდის, საჭიროებს აღმაშენებელს. ყველა სურვილი, რომელიც ჩემი გულის სიღრმეში თქვენთვის იქმნება, არის თქვენი ქვეყნისათვის, რომელიც ცივილიზაციის ერთი ლამპართაგანია და, ამავე დროს არის კაცობრიობის საზოგადოებისაც.“

ქართველთა და უცხოელთა ამგვარი გამონათქვამების მოყვანა ნ. ჟორდანიას პიროვნებაზე შეიძლება მოყვანილ იქნეს მრავალი, მაგრამ ვფიქრობ, აღნიშნულიც საკმარისია იმისათვის რომ ხაზი გაესვას ნოე ჟორდანიას უდიდეს დამსახურებას საქართველოსა და ქართველი ხალხის წინაშე მეცხრამეტე - მეოცე საუკუნის მიჯნაზე, რომლის გვირგვინია 1918 წლის 26 მაისის დღე, როცა გამოცხადებული იქნა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის დამოუკიდებლობა და, 117 წლის უცხოთა ბატონობის შემდეგ, საქართველო ისევ გახდა მსოფლიოს ერთა ოჯახის თავისუფალი, სუვერენული წევრი.

ამგვარად, ნოე ჟორდანიას პიროვნება განუყრელადა ჩაქსოვილი საქართველოს „პატარა ოქროს ხანის“ 1918-21 წლების დამოუკიდებლობის პერიოდთან, რის მოსამზადებელი მუშაობა ისევ ნოე ჟორდანიას მოღვაწეობასა

და პიროვნებასთანაა დაკავშირებული, რომელთა ფესვები მე - 19 საუკუნის პერიოდამდეა გადგმული.

გასულ საუკუნეში ქართველი ხალხი, რომელიც თავისი მრწამსით ევროპის ბედ - იღბალს, უძველეს დროიდან დაუკავშირდა, დაადგა ევროპიულ გარდაუვალ გზას: შემოიჭრა კაპიტალი ქართველი ერის ცხოვრებაში. შეირყა საქართველოს პოლიტიკური, ეკონომიური და კულტურული ცხოვრება! ხალხის წინაშე წამოიჭრა ახალი, „ქართვის ცხოვრებაში“ ჯერ არ ნახული პრობლემები, რომლებიც ევროპაში ცხოვრების ასპარეზზე ჯერ კიდევ რამოდენიმე საუკუნით ადრე წამოიჭრენ. ამ ახალი პრობლემების მოგვარება - გადაჭრა შესაძლებელი იყო მხოლოდ მათზე აღმოცენებული ახალი „ევროპიული მსოფლმხედველობით“. საქიროებას წარმოადგენდა ევროპის ამ ახალი გზის, ინდუსტრიალიზაციის მეცნიერული შესწავლა და ამ სტიქიური მოვლენის უარყოფითი მხარეებისაგან ქართველი ხალხის დაცვა; და ვის უნდა გადაეხარებია ეს საპატიო და საპასუხისმგებლო როლი საქართველოში თუ არა საქართველოს მოწინავე ინტელიგენციის მოწინავე ნაწილის, რომლის მამამთავარი და სულის ჩამდგმელი, დროთა განმავლობაში, გახდა ნოე ჟორდანიას!

გამოჰქედა რა თავისი მსოფლმხედველობა ევროპიულ იდეალთა ჭიდილში, ნოე ჟორდანიამ პირველმა ალღო აუღო ქართველი მშრომელი ხალხის გარდაუვალ ინტერესებს და მთელმა ქართველმა ხალხმა ნოე ჟორდანიას ეს იდეა თავის მეობად აქცია, რომლის უკვდავი ბაირალი 1918 წლის 26 მაისია.

ნოე ჟორდანიას ამ ეროვნული, და მას ზევით საკაცობრიო იდეის ცენტრში იდგა **ადამიანი და ერი**: „მთელი ჩემი ყურადღება — ამბობს იგი — მიქცეულია ადამიანისაკენ, ადამიანობისაკენ; ჩემი სული ვასზე გადამბულია უჩემოდ, ჩემი ნებისყოფის გარეშე, ფატალურად; ვარ მომწყვდებული ამ რკალში, გამოუსვლელად“. და ამიტომ წერს ნოე ჟორდანიას: „ვრჩები ადამიანთა შორის და ადამიანობაში. ძაგრამ გავურბი ჭუჭყიანი წყალით ტანის ბანას. ეს კი არ არის ადვილი, მით უმეტეს ისეთ დაქანებულ ხანაში, რომელშიდაც დღეს კაცობრიობა იმყოფება“. „ყო-

ველ ჭურჭლიდან არ დაიღვეა წყალი; წმინდა წყალი, წმინდა ჭურჭელი საძებარია“, და ეს „წმინდა ჭურჭელი“ ვინ უნდა მოძებნოს თუ არა იგივე ადამიანმა, რომლის შექმნაში — ნოეს ყორდანისას აზრით — „ბუნებას დიდი ზარცხი მოუვიდა; არა იმით რომ ის გააჩინა, არამედ იმით რომ, ეს ათვისი ნაყოფი ვერ დაიმორჩილა“. ერთად ერთი, ადამიანია რომელმაც აიწყვიტა და მის მიერ ქვეყნის არე-დარევის საზღვარი არა აქვს!

ვინაიდან ბუნებამ ვერ დაიმორჩილა ადამიანი, ვერ გახდა მისი პატრონი, ეს როლი უნდა გადაიბაროს ვინმემ სხვამ — საზოგადოებამ. მაგრამ საზოგადოებრივი ინტერესები ჩაყლაპა პირად, ეგოისტურმა ინტერესებმა; საერთო, საყოველთაო მისწრაფებად გახდა სხვისი ოფლით ხელის მოთბობა, ადამიანი ახრჩობს ადამანს მისავე სისხლში, რომ თავისი ეგოისტური სურვილები დიკმაყოფილოს. ადამიანი ადამიანისათვის გახდა ჯოჯოხეთი; და ეს „მაღლა აწეული“ ადამიანი დარწმუნებულია იმაში, რომ ის ზეკაცია, რომ ის რჩეულია, ბუნების გვირგვინია; დაჰყურებს მაღლიდან მშრომელ ხალხს და ახრჩობს თავის აღვირ ახსნილ სურვილებს გამოგონებულ მოთხოვნილებათა მორევში. აი, რად იქცა თანამედროვე ადამიანი, რომელიც თავის ისტორიულ მოძმეს რომის ჩამავალი მზის ეპოქაში პოულობს.

ნოე ყორდანია გვასწავლის, რომ ამგვარი წარყვნილი ხანის გადალახვისათვის არსებობს მხოლოდ ერთი გზა: ადამიანმა უნდა შეიგნოს საზოგადოების გარდაუვალი ინტერესები, რომლებიც პიროვნების თავისუფლებას ადამიანურ კალაპოცში ჩააყენებს. „ჩემი ცხოვრება მიყვარდეს ამბობს ნოე ყორდანია - ჩემი მეზობლის მძულდეს, ვერაფერი საქებია“. ამის გარდალახვა შეიძლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ადამიანი ხელს აიღებს სხვის ბატონობაზე; ამ იდეალის განხორციელებისათვის კი არსებობს „მხოლოდ ერთი წამალი, ერთი ლოზუნგი: იბატონე თავისთავზე.“

თავის თავზე ბატონობა, რომელიც მხოლოდ იშვიათი ადამიანების იშვიათი ხვედრია, ნიშნავს: „თავისი ვნების, სურვილებისა და მოთხოვნილებებისათვის... აღვირის აღებას და მიზანშეწონილად ხელმძღვანელობას. ეს არის

გამარჯვება ნებისყოფისა და გონიერებისა“. თუ ადამიანი ამას შესძლებს, ის იქნება თავის თავის პატრონი; ის არ დაუპირისპირდება სხვას და არ შეეცდება მის დამორჩილებას. ადამიანის ფასი და პატივისცემა მასში გაიზრდება და ყველა არაადამიანური აილაგდება, მასში გაბატონდება ჰუმანიური სული. რა თქმა უნდა, — დასძენს ნ. ჟორდანიას: „ეს მოითხოვს ღრმა სოციალურ კალაპოტს, ახალ საადამიანო შენობას, რომელიც პიროვნებას ჩააყენებს ისეთ ძისთვის სასარგებლო საცხოვრებელ პირობებში, რომ მას სრულიად არ დასჭირდება სხვაზე ბატონობა“; ამ დროს ადამიანი გახდება თავისუფალი, ინდივიდუმი და მართლაც გვირგვინი ბუნების ქმნილებათა შორის.

და აი ჟორდანიასეული ეს ჭეშმარიტად ჰუმანიური, დიადი იდეა შეგვიძლია ჩვენ გავავრცელოთ ადამიანთა კრებულზედაც, გვარზე, ტომზე და ადამიანთა უმაღლეს კრებულზე — ერზე; ერს უყვარდეს მხოლოდ მისი ეროვნული ცხოვრება, ხოლო მეზობელი ერის ცხოვრება სძულდეს ვერაფერი საქებია. ამის გადალახვა მას შეუძლია მხოლოდ მაშინ, როცა ხელს აიღებს სხვის ბატონობაზე. ამ იდეალის განხორციელებასთვის კი არსებობს მხოლოდ ერთი წამალი, ერთი ლოზუნგი: იბატონე თავისთავზე“.

ვინაიდან ერი, რომელიც ბატონობს სხვა ერზე, თვითონაც არ არის თავისუფალი, აი ღვთიური საგანძური, ხვედრი. თავის თავზე ბატონობა კი, სამწუხაროდ, მხოლოდ ზოგიერთი ერის იშვიათი ხვედრია, ვინაიდან ყოველი ე. წ. „დიდი ერი“ ვერ ახერხებს თავისი ეროვნული, უსაზღვრო სურვილებისათვის აღვირის ამოდებას და მიზანშეწონილად მოქმედებას. მაგრამ თუ ერი იბატონებს მხოლოდ თავის თავზე, ეს, უდაოა, არის გამარჯვება ეროვნული ნებისყოფისა და გონიერებისა. თუ ერი ამას შესძლებს, ის იქნება თავისი თავის ჭეშმარიტი პატრონი; ის არ დაუპირისპირდება სხვა ერს და არ შეეცდება მის დამორჩილებას; სხვა ერისადმი პატივისცემა მასში გაიზრდება და სხვა ერისადმი შეუწყნარებლობა აილაგდება, მასში გაბატონდება ნამდვილი ჰუმანიური სულისკვეთება. ამ დროს ერი გახდება თავის უფალი, და მართლაც გვირგვინი ადამიანთა ეროვნულ კრებულთა შორის მთელს მსოფლიოში.

ერს, ერებს, ე, წ. „დიდი ერების“ ჩათვლით, ეროვნული, და პიროვნული თავისუფლების განხორციელება შეუძლიათ, — ნოე ჟორდანიას აზრით, მხოლოდ **დემოკრატიის** პირობებში, ე. ი. ხალხის სუვერენობის პირობებში. თვით დემოკრატიის ცნებას ნოე ჟორდანია ასე განსაზღვრავს:

„დემოკრატიის ძირითადი პრინციპია ადამიანი და მისი სუვერენობა; ის სუვერენია ინდივიდუალურად თავის კერძო, საოჯახო საქმეებში, სუვერენია კოლექტიურად, სხვათაგან ერთად, საერთო, საზოგადო საქმეებში“.

„დემოკრატიის ორგანოა — დასძენს შემდეგ ნოე ჟორდანია — მოქალაქეთა უმრავლესობა, აქედან წამომდგარი ხელისუფლება არის მომქმედი, მკრელი, მებრძოლი“.

ამგვარად, ნოე ჟორდანია გვასწავლის, რომ თანამედროვე საზოგადოებრივი წესწყობილების უმაღლესი, ყველაზე უფრო ჰუმანური ფორმაა **დემოკრატია**, რომელიც თავის თავში აქცევს **ერისა და პიროვნების თავისუფლებას**. და სწორედ ამ ჰუმანიურ იდეებს, ჩაუყარა თეორიული საფუძველი ნოე ჟორდანიამ, და **პრაქტიკულადაც** განახორციელა საქართველოში 1918—1921 წლებში, საქართველოს დამოუკიდებლობის დროს, და ამიტომაც, რომ ნოე ჟორდანიას სახელი ოქროს ასოებითაა ჩაწერილი საქართველოს უახლოეს ისტორიაში, როგორც პიროვნებისა, რომელიც იყო არქიტექტორ-მშენებელი საქართველოს „მცირე ოქროს ხანისა“, და რა გასაკვირია, რომ ჩვენი ერის გამოჩენილი პირები მას „დიდ ნოეს“, „ნოე აღმაშენებელს“, თუ ჩვენი ხალხის „მესაიდუმლეს“ უწოდებენ.

და დღესაც, ნ. ჟორდანიას დაბადების 110, და მისი გარდაცვალების 25 წლისთავზე, მისი მოძღვრება ისევე აქტუალურია, როგორც იყო მაშინ, როცა ის მოღვაწეობდა, ვინაიდან „მესამე დასის“ სამოქმედო პროგრამის ძირითადი დებულებანი, რომელიც ჟორდანიამ ჩამოაყალიბა — **ნივთიერი კეთილდღეობა, როგორც დედაბოძი ადამიანის კეთილდღეობისა; თავისუფლება მთელი ერისა და თვითუფლები პიროვნებისა**“, — უცხო ბატონობის შედეგად, საქართველოში დღესაც არ არის განხორციელებული; ამდენად, ნოე ჟორდანიას მოძღვრება მარადიულ ცხოველმყოფელობას ინარჩუნებს, ვინაიდან ის ქართველი ერის

გულიდან,, „ძირა ფენებიდანაა“ აღმოცენებული და ამიტომ რჩება ჩვენს სამოქმედო პროგრამად დღესაც, ატომიურ და გამომთვლელი მანქანების ეპოქაში.

თებერვალი და ქართული პოეზია

1921 წ. 25 თებერვალს შეწყდა საქართველოს დამოუკიდებელი სახელმწიფოებრივი ცხოვრება. იგი საბჭოთა რუსეთის ორბიტში მოექცა. ამ ს ა ბ ე დ ი ს წ ე რ ო დლიდან დაიწყო საქართველოში ბოლშევიკური „ახალი სისტემის“ ანტიეროვნული ექსპერიმენტები. ბოლშევიკური „ახალი სისტემა“ შეეხო ქართული ცხოვრების ყოველივე დარგს. დაიწყო ქართული ეროვნული სულის აფორიაქება. მეტად გაუჭირდათ ჩვენი ქვეყნის დამპყრობელებს ჩვენი ეროვნული მეობის სიამაყის — ქართული პოეზიის, საერთოდ ქართული მწერლობის გასაბჭოება. ქართული მწერლობა თავიდანვე მტრულად შეხვდა დამოუკიდებელ საქართველოს დაპყრობას წითელი არმიის მიერ. ამ ეროვნულ ტრაგედიას, ქართული პოეზიის ნიჭიერი პოეტი — ლირიკოსი იოსებ გრიშაშვილი შემდეგი სიტყვებით შეხვდა თავის ლექსში:

ჩვენ ისე შევეჩვიეთ,
ჩვენს საკუთარ ფერსა და ხმას,
რომ ვერასდროს ვერ გავუძლებთ
გამარჯვებულ რუსის ჩექმას.

მე დავდიოდი როგორც შამილი,
მომავლის ბედი კვალ და კვალ მსდევდა
და ივსებოდა გულში შხამივით,
ბესიკის ბალში ნაზარდი სევდა.

ზეინაბად გადავიქცევით,
გულს ჩავიკლავთ ალთქმას შმაგურს,
და უსისხლოდ მტერს არ მივცემთ,
არც ერთ კუთხეს, არც ერთ აგურს.

თქვენ ამბობდით საქართველომ
რაც უნდა რომ გაიბრძოლოს,
ის რუსეთის კომუნისტად
გადიქცევა მაინც ბოლოს.

ხომ ასრულდა, თქვენ მოხვედით,
ჩვენ მიგიღეთ ორივე ხელით,
მაგრამ ხალხი არ შეგარჩენთ,
სხვის ხიშტით რომ შემოხვედით.

იოსებ გრიშაშვილს, რომელიც მტკიცედ იდგა ქართულ
კლასიკურ პოეზიის ტრადიციაზე, გულს უკლავდა ერის
ტკივილით გამოწვეული სევდა, რომელიც პოეტმა შემ-
დეგი სიტყვებით დაიტირა:

სიზმრად ვნახე საქართველო სისხლის ზღვაში ბანაობდა,
ქართველის დროშა დაფლეთილი ქარის ფრთებზე ქანაობდა
და მეც ვითომ ღრუბლებიდან დავყურებდი იმ ნაპირებს,
სადაც ნაშთი ჩახვეოდა მკერდგაპობილ მებრძოლ გმირებს.

დავყურებდი ძველ მონასტრებს, ძველ აკლდამებს წინა-
სადაც ივერიის სისხლის დროშა ზე აღმართა, [პართა,
და ვფიქრობდი: ნუთუ ერთი ისე დაქცნდა და დაკნინდა,
რომ სხვას მიაქვს ჩვენი ხალხის სიამაყე, წმიდათაწმიდა?

საბჭოთა პროპაგანდა უსირცხვილოდ აცხადებს, რომ
კოტე მაცაშვილი საქართველოს გასაბჭოებას, ანუ სწორად
რომ ეთქვათ, საქართველოს დაპყრობას 1921 წელს, დამ-
წვიდებით შეხვდაო. თუ როგორ გამოიტირა ჩვენმა ნი-
ჭიერმა პოეტმა კოტე მაცაშვილმა წითელი არმიის მიერ
საქართველოს დაპყრობა შემდეგი სიტყვებით გამოხატა:

არც სიცოცხლის, არც სიკვდილის
ალარა მაქვს ხალისი,
თებერვალმა დამისუსხა
სამუდამოდ მაისი.

საბჭოთა პროპაგანდას თუ დაუჯერებთ, თურმე, ნაზი
ლირიკოსი პოეტი ალექსანდრე აბაშელიც გვერდში ამოდ-
გომია საბჭოთა წესწყობილებას. 1921 წელს, ჟურნალ
„ხომალდში“ დაწერილ ლექსში პოეტი ამბობს:

და ერთის ტანჯვის გამომხატველი
იზრდება გულში ორი მწვერვალი,
ერთი ნალევის ორი სახელი:
კრწანისის ველი და თებერვალი.

სამწერლო ასპარეზზე გამოვიდა სრულიად უნიჭო
დაჯგუფება, ეგრედ წოდებული პროლეტარული მწერლო-
ბის სახით, რომლებიც სწერდნენ უგემურ ლექსებს, პრო-
პაგანდისტულს, მოკლებულს მხატვრულ სილამაზეს. ამას
დასტირის ნაზი სტრიქონების პოეტი ალექსანდრე აბაშე-
ლი და გულდათუთქული, აი რას წერდა, აწ განსვენებულ
პოეტს ნოე ჩხიკვაძეს:

გაგიკვირდება: ლექს რად არ შევლის,
რომ კვლავ ამალდეს რჩეულ ხარისხად,
ციდან ქუხილი ბარათაშვილის,
მთიდან ყვირილი ვაჟას ხარისა.

ეხლა ქუხილი არ ისტამბება,
ხარი არ ყვირის მალალ მთებიდან,
ლექსი დაახრჩო წერილმა ამბებმა,
ამონაწერმა გაზეთებიდან.

ეს ხარ-ირემი, რომელზედაც წერს აბაშელი, არის ერთ-
ერთი ქართული ეროვნული სიმბოლოთაგანი ქართულ
პოეზიაში. ჩვენი დიდი მგოსანი ვაჟა ხმარობდა მას სიმ-
ბოლოდ. ხოლო ჩვენი ქვეყნის დამპყრობელებმა, ამ ხარ-
ირემს, რომელიც მალალ მთებიდან ჰყვიროდა თავისუფ-
ლაბაზე, ლაგამი ამოსდევს და მის ნაცვლად პოეზიაში
გაამეფეს იაფფასიანი სარეკლამო ლექსები.

პოეტი ობოლი მუშა წერდა: „და საფლავის ლოდს ქვეშ
ნე კვლავაც მეწამება, რომ მიწაზე გადმოვლენ წარღვნის
შემდეგ ღმერთები“. ხოლო პოეტი ვარლამ რუხაძე ასე
დასტირის ბორკილებში მყოფ საქართველოს: „ღმერთო,
ბორკილები ქმუნვისა ამყარე“.

დიდი პოეტი და მწერალი, მხატვრული სიტყვის გაუ-
მეორებელი ოსტატი კონსტანტინე ჯამსახურდია ჟურნალ
„ილიონში“, ნიცშესადმი მიძღვნილ ლექსში წერდა:

„შენ გვაგაძნობინე სინამდვილე რომ სიზმარია,
ოჰ რა ძნელია შუაგულ გზაზე შემოღამება“

პოეტი ხარიტონ ვარდოშვილი თავის ლექსში „საუბარი უბედურ ლანდთან“ წერდა:

შემომხვევია გველები იქვის,
და სიკვდილივით ჩუმად ვჭურჩულებ,
სიცოცხლე კვდება, სიცოცხლე იწვის,
სულა ბოროტო, სულა ურჯულო.

ხოლო ტიცინ ტაბიძემ წინასწარ იგრძნო თავისი უბედური ბედის მოახლოება და წინასწარმეტყველად წარმოსთქვა: — „ჩვენ ახლა სხვა დრო წამოგვეწია, ჩვენც ალბათ სადმე ჩაგვაძალღებენ.“

ქართული ლექსის ჯადოქარმა, პოეტმა პაოლო იაშვილმა თავი მოიკლა. ეს ნაბიჯი პოეტმა გადადგა ლავრენტი ბერიას ცნობილი სიტყვის შემდეგ, რომელმაც საქართველოს კომპარტიის, ერთერთი პლენუმის დროს განაცხადა: „დროა 45 წლის კაცმა აწი მანც ჭკუა ისწავლოს“ თუ რა უნდა მოჰყოლოდა ამ „ჭკუის სწავლებას“, წინასწარ იგრძნო პოეტმა, ხალხთა ეროვნულ შემოქმედებისადმი საბჭოურ „მზრუნველობას.“ შეეწირა იგი.

მაინც რა იყო ეს „პროლეტარული მწერლობა“ და „პროლეტკულტი“, რომელიც გაბატონდა საქართველოში და სამკვდრო-სასიცოცხლო ომი გამოუცხადა ჩვენს ეროვნულ მწერლობას? ეს ორგანიზაცია შეიქმნა საქართველოს დაპყრობის პირველსავე წელს, რომლის იდეოლოგიურ ორგანოს წარმოადგენდა ჟურნალი „ქურა“. აქ თავი მოიყარეს: სანდრო ეულმა, ნოე ზომლეთელმა, რაჟდენ კალაძემ, სამსონიძემ, შინატეხელმა, გიგო ხაჩუაშვილმა, შაქრო ნავთლულელმა. შემდეგ ამათ გამოეყო და საკუთარი, უფრო მემარცხენე ფრონტი შექმნა „პროლეტარულმა“ ახალგაზრდობამ, რომელიც დაირაზნა გაზეთ „პრლემადის“ გარეშე. მისი სრული სახელი იქნება: „პროლეტარული მწერლობის ახალი ფრონტი“. ამ მიმართულებას სათავეში ჩაუდგა მეტად მყვირალა ახალგაზრდა პლატონ ქიქოძე.

დაიწყო დაუსრულებელი დისკუსია. ძუშათა სსსაქლის დიდ დარბაზში, მწერალთა კონფერენციაზე სიტყვით გამოსულმა პლატონ ქიქოძემ თავის დეკლარაციაში მოით-

ხოვა ქართველი კლასიკოსების ილიას, აკაკის, და სხვების სანაგვე ყუთში გადაყრა.

შემდეგ, ამ „ყვირალა მიმართულებას“ სათავეში ჩაუდგა ბენიტო ბუაჩიძე, რომელსაც ერთმა უპარტიო, ძველმა მწერალმა „ლიტერატურული ჩეკა“ დაარქვა. მართლაც, ეს გარეწარი პირნათლად ასრულებდა შინსახკომის დავალებას. ის ამგვარ შეფასებას აძლევდა ამა თუ იმ ქართველ მწერალს. მაგალითად: გრიშაშვილის პოეზია არის „ბულვარშიჩინა“ თავისი მოტივებით. გალაქტიონ ტაბიძე წარნოადგენს დეკლასირებულ ინტელიგენციის განწყობილების პოეტს. კონსტანტინე გამსახურდიას შემოქმედება რეაქციონურია და სავსებით. მტრულად არის განწყობილი საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ. ხოლო ობოლი მუშა, ალექსანდრე აბაშელი, ვარლამ რუხაძე, ხარიტონ ვარდოშვილი თავიანთი ცრემლებით მისტირიან „მენშევიკურ“ საქართველოს. მიხეილ ჯავახიშვილი თავისი შემოქმედებით კულაკური ფსიქოლოგიის მწერალიაო.

ამას წერს ბუაჩიძე იმ დროს, როცა სოფლად მიმდინარეობდა ძალდატანებითი მთლიანი კოლექტივიზაცია, რომელსაც ეწირებოდა ჩვენი მშრომელი გლეხობის დიდი უმვრალესობა. ტიციან ტაბიძე დაკარგული სულის პოეტია, ხოლო პაოლო იაშვილი გამოყვანილია „იმპერიალისტად“ მას უნდოდაო საქართველოს საზღვრების გაფერთოება და ტრაპიზონში ქართულ გარნიზონებზე ოცნებობსო. გრიგოლ რობაქიძე მიდის ულტრა - მემარჯვენეული გზით და მისი შემოქმედება მტრულიაო, და რამდენი ერთი ჩამოვთვალო ამ გაბოროტებულ ადამიანის ლექსიკონიდან.

ეს „ლიტერატურული ჩეკისტი“ აღფრთოვანებულია კონსტანტინე ლორთქიფანიძის, ამ ლორთქიფანიძეთა კეთილშობილი გვარის შეშარცხვენელის ლექსით „საბარგო ავტომობილი“. ამ ავტომობილით 1924 წელს მიჰყავდათ ქართველი განწირული მამულიშვილები დასახვრეტად საბურთალოზე.

აი რას წერს ეს გარეწარი ბუაჩიძე ამაზე: „ლორთქიფანიძე იძლევა ჯანსაღ კლასობრივ ფსიქოლოგიას. ის რაც საშინელ სევდას მოგვრის მოწინააღმდეგეს. ის ძვირფასია თვითეთული რევოლუციონერისათვისო“.

კიდევ უფრო შორს მიდის ბენიტო ბუაჩიძის სათაყვანებელი პოეტი კონსტანტინე ლორთქიფანიძე, რომელიც ამბობს: — „ჩვენ, წინაპრებო, ერთმანეთი გადავიცანით, ჩემთვის ერთია დღეს ერეკლე და მაჰმადხანი“ ზედმეტია კომენტარი, როგორც იტყვიან ხოლმე ასეთ შემთხვევაში.

გასაბჭოვდა ქართული ეროვნული მწერლობა, მთელი მისი შემოქმედებითი არსი დააყენეს „ლენინურ ხალხთა მეგობრობის“, ანუ სწორად რომ ვთქვათ რუსულ ბოლშევიკურ იმპერიალიზმის სამსახურში.

მაგრამ თებერვალი, საბოლოოდ მაინც ვერ დასუსტავს ჩვენს ეროვნულ მწერლობას. ის მარად იცოცხლებს, რადგან გვჯერა და გვწამს ქართველი ხალხის სიბრძნე: „კიდევაც დაიზრდებიან, ალგეთს ლეკვები მგლისანი, ისე არ ამოწყდებიან, ჯავრი შესჭამონ მტრისანი“.

მინდია ლაშაური.

მიუნხენი, 1978.

მცირე უნივერსები დიდ საკითხებზე

ლენინის თეორიის მიხედვით საბჭოთა პოლიტიკას განსაზღვრავს ბრძოლა შრომისა და კაპიტალს შორის, და აი ამ ბრძოლას მეთაურობს სახელმწიფო, რომელმაც უკვე „მოსპო“ კაპიტალისტური მონობა. ყველა იმ ერებში, რომლებიც იმყოფებიან მის ფარგლებში, ე. ი. საბჭოთა სახელმწიფოში. ამ უკანასკნელის საბოლოო მიზანია მსოფლიოში დამყარება ისეთი წყობილების, რომელიც ემსახურება მუშათა კლასის ინტერესებს; დაამკვიდრებს ზავს, მშვიდობიანობას ამ ქვეყნად.

აი დროშა, რომელიც არ მოუხსნია საბჭოთა დაქტატურას და ყველა მის ნამოქმედარ აგრესიულ შეტევებს, მცირე ერთა დაპყრობას ამართლებს ამ დროშის გამარჯვებით; ცდილობს შეიტანოს იგი სხვა ერების შინაურ ცხოვრებაში და გაავრცელოს იქ არა მარტო პოლიტიკური გავლენა, არამედ თავზე მოახვიოს მას თავისი მართველობის,

საბჭოური სისტემა. ამხრივ მისი მიღწევები აშკარაა და თვალხილული. კავკასიის და ბალტიის რესპუბლიკების დაპყრობა, ხმელთაშუა ზღვაში გასვლა, აზია-აფრიკის ქვეყნებში, მცირე მაგრამ ზოგიერთი პოზიციების დაკავება. რაც არა ნაკლები მნიშვნელობისაა აღმ. ევროპაში, საზღვრების დადასტურება, რასაც ადგილი ჰქონდა პელსინსკში.

რა გზითა და საშუალებებით ფიქრობს მოსკოვი შემდგომი პროგრამის განხორციელებას? არმია, — სამხედრო ძლიერება თუ პარტია?

ამ ორის დაპირისპირება სრულიად მცდარია და უნიადაგო. დღევანდელი ოფიცრობა პირმშო შვილია რაქიმის. ხოლო პატრიოტიზმი, ჰიტლერის დაპყრობითი პოლიტიკის წყალობით, გადაიქცა ერთს დიდ იარაღად საბჭოთა დიქტატურის ხელში, რომელმაც განაპირობა სამხედრო პოტენციალი და ამართლებს სამხედრო მრეწველობისათვის განუსაზღვრელ ბიუჯეტს, როგორც მსუბუქ-მკვებავ ინდუსტრიის, ისე სასოფლო მეურნეობის ხარჯზე.

ლენინი და სტალინი, რასაკვირველია, წინად ცდილობდნენ ოფიცრებისა და ჯარისკაცის შორის მტრობისა და შუღლის ჩემოგდებას, რათა ხელისუფლება დაყრდნობოდა ერთს სოციალურ ფენას. ოცდაათიან წლებში, სტალინმა ეს უარყო, და გემოაცხადა: „მორალურ პოლიტიკური ერთიანობა საბჭოთა ხალხის; ბლოკი არაპარტიულთა და კომუნისტთა შორის, მაგრამ ხელისუფლების შენარჩუნების ჟინით შეპყრობილი დიქტატურის ირგვლივ და მისი არსებობის საჭიროებისათვის თანდათანობით წარმოიშვა სექტა, პრივილეგიური კლასების შემცველი, რამაც საბჭოთა ცხოვრების მსვლელობას მისცა ახალი სოციალური ძვრების ხასიათი.

ხრუშჩევის „რეფორმებს“ არავითარი ცვლილება არ შეუტანია ამ ვითარებაში, პირიქით, პრივილეგიური კლასი დაკანონდა, გაძლიერდა უფლებით, გამოაცხადა საკუთარი თავი „სოციალიზმის“ პატრონად, მის დამცველად მოწოდებულია უხელმძღვანელოს უფლებაყრილ ხალხს, ნიკოთიერად შევიწროებულს, რომლის მოვალეობაა სახელმწიფო აპარატის, მის მრავალრიცხოვან ბიუროკრატიის,

ჯარის შენახვა, მისი უზრუნველყოფა ყოველმხრივ, მაგრამ ამ შესაძლებლობას მოკლებული ხალხი ხვედრია რეპრესიების. აქ ჰუმანიურობას არ შეიძლება ადგილი ჰქონდეს ყოველგვარი პროტესტი, მოთხოვნილება, შებრძოლება, ლალატი იქნებოდა სოციალიზმისა... ხელისუფლებას ნდობა არა აქვს ხალხის, — ის აწარმოებს დაშინების პოლიტიკას, ამით მართლდება შეიარაღებაზე კოლოსალური თანხის გაღება სახელმწიფო ბიუჯეტიდან.

საგარეო ფრონტზე, თავის იმპერიალისტური მისწრაფებებისათვის შემუშავებულია რთული გეგმა. აქ ოფიციალური დიპლომატია, მფარველობს ათასობით ტექნიკოსებს, სავაჭრო აგენტებს, რომლებსაც სპეციალური საპროპაგანდო კურსები აქვთ გავლილი.

მათდა სამწუხაროდ, ყველგან არ მართლდება მათი სტრატეგიული პოლიტიკა. ეგვიპტეში დიდძალი ფული დახარჯა მოსკოვმა. როგორც ვიცით, მისი აგენტები ეწეოდნენ კომუნისტურ პროპაგანდას, ასობით „მრჩეველები“, „ტექნიკოსები“ გაძევებული იქნენ ეგვიპტიდან. მოსკოვის მჭიდრო კავშირი ჰქონდა სომალიასთან. — აქაც მეთოდით პროპაგანდას ეწეოდნენ მოსკოვის ასობით პროპაგანდისტები, — „მრჩეველები“, „ტექნიკოსები.

მოხდა შეიარაღებულ კონფლიქტი სომალია—ეთიოპიის შორის. უკანასკნელი „სოციალიზმის“ სახელით ხოცავს თავისიანებსაც. მოსკოვი მას იარაღს აყრის, ეხმარება, თითქოა „სოციალიზმის დამყარებაში“. (რასაკვირველია, სომალიამაც გააძევა თავის ტერიტორიიდან ათასი „მრჩეველი“ რუსი).

ასე დამარცხდა მოსკოვის ორმაგი პოლიტიკა ამ კუთხეში; ერთსში პროპაგანდით ფიქრობდა თავის პოლიტიკური გავლენის მოპოებას, მეორეში, იარაღის საშუალებით ფიქრობს თავის „საბჭოურ“ წყობილების დამყარებას.

ეგვიპტესთან ურთიერთობის გაწყვეტით, მოსკოვმა დაპყარვა არაბეთში თავისი გავლენა, რასაკვირველია ამით მოსკოვის იარაღი არ დაუყრია და ყოველგვარი საშუალებით ფიქრობს მდგომარეობის გამოსწორებას. თავისი აქტიურობა ვადაიტანა აფრიკის სხვა ქვეყნებში, რომლის შესახებ, შევეცდებით ჟურნალის მომავალ ნომერში გავგრკვათ... .

დღევანდელ საერთაშორისო პოლიტიკურ ვითარებაში უდიდეს როლს თამაშობს შორეულ აღმოსავლეთში შექმნილი, თითქოს მიყუჩებული ურთიერთობა, ხოლო დიდ ერთა შორის არსებითად დაძაბული მდგომარეობაა.

ორი დიდი, წითელი იმპერიის დამოკიდებულება, გარედან მუდამ გაურკვეველი სჩანს. თუ ის არ მქლავნდება შეიარაღებულ შეტაკებაში, — ორივე ქვეყნის პრესაში, ერთიმეორეს წინააღმდეგ თავდასხმები გრძელდება.

სერიოზულ წყაროებიდან აშკარავდება აქტიური დიპლომატიური მოქმედება, პოზიციების დასაპყრობად.

გასული წლის გაზაფხულზე ჩინეთმა შესთავაზა იაპონიას ანტიჰეგემონიზმის მეგობრული ხელშეკრულება, — ცხადია მიმართულია მოსკოვის წინააღმდეგ, რომელიც მისწრაფვის შორეულ აღმოსავლეთში თავის ჰეგემონიისათვის, და თუ იაპონია ყოყმანობს, — მიზეზია კურილიის კუნძულების დაბრუნების სურვილი, რომლებიც მიითვისა საბჭოთა რუსეთმა უკანასკნელი ომის შემდეგ. ეს დაბრკოლება ხელს უშლის დიდად მნიშვნელოვან კავშირის დამყარებას შორეულ აღმოსავლეთში, რომლის შედეგები შექმნიან სერიოზულ მდგომარეობას. როგორც სჩანს, ჩინეთის დიპლომატია თავის ჩვეული ამტანლობით, მოთმენით განაგრძობს ცდას, იაპონია თავის გავლენის სფეროში მოათავსოს.

ჩინეთის პირველი მინისტრი უცხადებს იაპონელებს:

„მართალია უკანასკნელ ომის შემდეგ, ჩინეთ-საბჭოთა შორის დადებულ იქნა 30 წლით მეგობრული კავშირი, მაგრამ სრულებით დაჰკარგა ეფექტური მნიშვნელობა“. და მართლაც, უკანასკნელ ათეულ წლების განმავლობაში, იდეოლოგიური დავა, მოსკოვ-პეკინს შორის, რომელიც არსებითად საფარველია ტერიტორიალურ დავის, — სისხლისღვრამდე მისული. ჩინეთი სთავაზობს იაპონიას ნავთს პარღება აგრეთვე შეისყიდოს მისგან ყოველგვარი საჭირო ტექნიკური იარაღები; უხსნის მას ჩინეთის უზარმაზარ ბაზარს, სადაც იაპონიას შეეძლება გამოიტანოს დამზადებული საქონელი გასასყიდლად.

ინდუსტრალიზაციის განვითარების მიზნით, ჩინეთმა უკვე კარგა ხანია შესცვალა თავისი პოზიცია ამერიკის

50287

მიმართ. უფრო მჭიდრო კავშირის დამყარებას ხელს უშლის ტაივანის საკითხი. ჩინეთი შიშობს მოსკოვი არ მოეცლინოს ამ კუნძულს, ამიტომ არ ჩქარობს. . .

ჩინეთი არ სთვლის ამერიკას თავის მოქიშპეთ, შეიძლება ეს კი წარმოადგენდეს მის შორეულ ამოცანას, მაგრამ დღეს, ჩინეთის მიმდინარე საგარეო პოლიტიკის საზრუნავია, აუცილებლად ამერიკას დაუახლოვდეს და მისგან მიიღოს საჭირო დახმარება.

ჩინეთი ცდილობს ევროპის ქვეყნები დააჯეროს მოსკოვის აგრესიულ პოლიტიკაში, მის განზრახვაშია, შეაცვლენინოს მათ პოზიცია, რასაც ძნელად თუ შესძლებს. . .

აღსანიშნავია მაინც მნიშვნელოვანი ფაქტები. ევროპის ცხრა ერთა ეკონომიურმა კავშირმა მიიღო თავის წრეში ჩინეთი და მისცა მას უპირატესობა ეკონომიურ ურთიერთობაში, მოსკოვს კი უარი უთხრეს, რადგან ის არ სცნობს ბრიუსელის დაწესებულებას.

როგორ გამოიყურება ჩინეთის შინაური მდგომარეობა?

საფრანგეთის დღევანდელი იუსტიციის მინისტრმა პიერფიტმა რომელმაც ადგილობრივად შეისწავლა ჩინეთის ეხლანდელი სოციალ-პოლიტიკური და ეკონომიური ცხოვრება, თავის შესანიშნავ ნაწარმოებს ასე დაარქვა: „როცა ჩინეთი შეინძრევა, მსოფლიო შეშფოთდება“-ო. (კან ლა შინ ბუეერა, ლო მონდ ტრამბლერა). . . და აი, ყველა ცდები ჩინეთის დღევანდელ მართვებობის იქითკენ არის მიმართული, რათა ამ უზარმაზარ ქვეყანამ შესძლოს მსოფლიოა შეინძრევა. აღწერილია შინა საზოგადოებრივი ძვრები; თუ როგორი მუშაობა სწარმოებს სასოფლო სამეურნეო მეურნეობაში. ამას ადასტურებს ან უკანასკნელად პირველი მინისტრის განცხადება: „ეხლა ჩვენ გვესაჭიროება არა ცარიელი სიტყვები, არამედ უფრო მეტად შრომა; ჩვენ უნდა შევქმნათ დიდი და ძლიერი ჩინეთი“.

ჩინეთის მეორე პასუხისმგებელი პიროვნება გამოდის განცხადებით, (იხ, „ორორი“), სადაც იგი ითვალისწინებს საბჭოთა აგრესიულობას; მოუწოდებს ამერიკას და იაპონიას ნაკლები ხორბლეულობა და ტექნოლოგია მისცენ რუსეთს, და განაგრძობს: „საბჭოთა რუსეთი ძლიერ სუს-

ტია, ლარიბია ინდუსტრიის და სასოფლო დარგებში, ასეთ პირობებში მისგან ომის გამოცხადება სასიკვდილო იქნება მისთვის“-ო.

საგარეო პოლიტიკის ფრონტზე ათასგვარი მარჩიელობა შეიძლება. კერძოდ, ჩინეთი დივერსანტულ პოლიტიკას აწარმოებს. თავის სურვილებს სინამდვილედ აცხადებს. დღევანდელ საბჭოთა სამხედრო უძლურება, არც ისე გამოიყურება როგორც ჩინეთი გვიხატავს. სოლჟენიცინზე უკეთ ეს არავის დაუსაბუთებია... ამაზე სიტყვას აქ ვერ გავაგრძელებთ.

სრულიად გამორიცხული არ არის, რომ ორმა წითელმა დიქტატურამ კიდევ დიდხანს უძღვნან ერთმა-მეორეს მუქარა და ბრალდებები, დაეჯიბრონ ერთა-მეორეს „სოციალიზმის“ შენებაში, და შემდეგ მოთანხმდნენ... .

ამიტომაც ერებს, რომლებიც მიისწრაფვიან ეროვნულ თავისუფლების აღსადგენად სჭირდებათ სიფხიზლე და სწორი ინფორმაცია, და შემოხსენებული ცნობებიც მხოლოდ ამას ემსახურება.

ა. ბაღრიძე.

რ ა ზ ა მ ო ნ ი ტ ვ ა ლ ა

წლები დასჭირდა ბრეჟნევის მიეცა საბჭოთა სახელმწიფოსათვის ახალი კონსტიტუცია.

ბევრ გულუბრყვილოთ დაებადათ ილუზიები. უმთავრესად დასავლეთში, რომლებიც ფიქრობდნენ საბჭოთა რეჟიმის ლიბერალიზაციას. ჰელსინკის დადგენილებების შემდეგ, მართლაც შეიძლებოდა ასეთი აზრები დაბადებოდათ მათ, რომლებიც უშუალოდ არ განიცდიან საბჭოების სისტემის სუსხს და არ იქნა ვერც გაერკვენ საბჭოთა ხელისუფლების ზრახვებსა და მიზნებში... არავითარ საჭიროებას არ წარმოადგენს, ყოველშემთხვევაში ჩვენთვის, მუხლობრივი განხილვა კონსტიტუციის მუხლებისა, როცა ჩვენ წინასწარ ვიცით, რომ მას ის ბედი მოეღის, რაც წინა, 1936 წლის კონსტიტუციას ჰქონდა.

ერთხელ და სამუდამოთ დადგენილად უნდა დავსახოთ, რომ საბჭოთა კონსტიტუციას ორი დანიშნულება აქვს; საგარეოდ მოაჩვენოს მშრომელ მასებს — საბჭოთა კავშირი უფლებბრივი სახელმწიფოა, ყოველგვარი დამოკრატული ნორმები და უფლებები უზრუნველყოფილია.

შიგნით კი, თითულ მოქალაქეს, თანდათან, დაუკარგოს სახელმწიფოს მიმართ რაიმე მოთხოვნის წარდგენის სურვილი. მოქალაქეც უცდის, და მოკლებულია ყოველგვარ აქტივობას... მაგრამ აქ გაკერით აღენიშნოთ, — მოსკოვს მოუვიდა ერთი დიდი მარცხი და მისი შედეგი გრძელდება.

გამოჩნდნენ ე. წ. „დისიდანტები“ რომლებმაც წამოიხროლეს ლოზუნგი: „განახორციელეთ თვით აქვენზევე შექმნილი კონსტიტუცია!.. ამ ლოზუნგმა უდიდესი გამოხმაურება პაოვა, როგორც შიგნით, ისე გარედ.

ცენტრალურმა ხელისუფლებამ, უსათუოდ, იგრძნო, მიხვდა უხერხულ მდგომარეობას, მის სერიოზულობას და შეუდგა ცენტრის გამაგრებას, ცენტრალურ ხელისუფლების განმტკიცებას. პარტიულ ცენტრში მოიხაპო, ვარგუნულად მაინც, აქნობამდე არსებული სახელმწიფო და სამხედრო უფლებები, — ისინი მოექცნენ, გაერთიანებულნი ერთი პირის ხელში.

კონსტიტუციის დაკვირვებით განხილვას მივყავართ ამ დასკვნამდე .

მკითხველისათვის შეიძლება საჭირო იყოს შეხსენება იმისი, რომ ის მუხლები, რომლებიც მცირე ერებს აძლევდა სეპარაციის უფლებებს; ხალხს — სიტყვის, კრების, ორგანიზაციების უფლებებს და საერთოდ სამოქალაქო უფლებებს, რომლებიც სტალინის კონსტიტუციაში იყო განმეორებულია ბრეჟნევის კონსტიტუციაშიც; ყველაფერი ადამიანისათვის, მისი ბედნიერებისათვის, ადამიანის უფლებათა დაცვისათვის. მაგრამ, აღიმაღლეს თუ არა ხმა ამ უფლებათა დასაცავად საბჭოთა მოქალაქეებმა, ფსიხიატრულში მიაბრძანეს.

სასამართლო თითქო დამოუკიდებელია, მაგრამ სანამ ამა თუ იმ მოქალაქის სქმე სასამართლომდე მივიდოდეს, მისი ბედი წინასწარ გადაწყვეტილია. გამოძიება ე. წ. კ.

ქ. ბ. აგენტების ხელშია. სასამართლოც ხომ მისი მონა-მორ-
ჩილაა.

ლენინის მიერ შეთხზულ დაბულებით, სახელმწიფოს
განაგებს პროფესიონალური პოლიტიკოსები, რადგან
ხალხს არ შეუძლია მოუაროს საკუთარ ბედს. მთელი სის-
ტემა მართველობის ამაზედ არის აგებული. ანუ თუ ახალ
კონსტიტუციაში, თითქოს, მთელი ძალაუფლება ეკუთვე-
ნის ქალაქის და სოფლის მშრომელთა მასებს. არსებო-
დათ მათი უფლება ისახება ზევიდან მოსულ ეკონომიურ
თუ ადმინისტრაციულ ზომათა შესრულებაში.

დასავლეთის დემოკრატიული ქვეყნების დაცენტრალი-
ზაცია თანდათან უმჯობესდება; სახელმწიფოს შემადგე-
ნელ ნაწილებს ეძლევათ ფართე უფლებები ადგილობრივ
ეკონომიურ და ადმინისტრაციულ საქმიანობაში, რასაკ-
ვირველია, შეფარდებული იმ ეკონომიურ პოლიტიკასთან,
რომელსაც იმუშავენს ერის ნებაყოფლობის გამომხატვე-
ლი პარლამენტი.

საბჭოეთში პირიქით, ცენტრი ბრძანებლობს, ადგილობ-
რივი საბჭოების ვალია, მაღლიდან ინსტრუქციების ასრუ-
ლება. ახალ კონსტიტუციაში ეს მორჩილება კანონით გაძ-
ლიერებულია.

ახალმა კონსტიტუციამ, კავშირში შემავალ ერთა უფლე-
ბები კიდევ უფრო შეკვეცა; მათი ეკონომიური და პოლი-
ტიკური ცხოვრება ცენტრს უფრო მჭიდროდ დაუკავშირა.
ორი პალატა, ხალხთა და ეროვნებათა ერთნაირად უფლე-
ბაყრილნი არიან და სუვერენობას მოკლებულნი.

ასეთივე ფარისევლურია ახალი კონსტიტუციაც, და
როგორ შეუძლია მოსკოვს სხვა ენით ილაპარაკოს, როცა
იგი აზია - აფრიკის ქვეყნების, და საზოგადოთ მცირე
ერების თავისუფლების დამცველად გამოდის.

მისცა რაიმე განსაკუთრებული უფლება ახალმა კონს-
ტიტუციამ ადგილობრივ რესპუბლიკების მთავრობებს?

ერთადერთი, — იყვნენ უფრო ერთგულნი მოსკოვიდან
მიღებული გეგმების შესრულებაში.

ლიტატურის სამოცი წელი

საბჭოთა დიქტატურამ, თავის 60 წლისთავი იდღესასწაულა. ამუშავდა მთელი სახელმწიფოს აპარატი, საბჭოთა პრესა, რათა ამტკიცონ, რომ დამყარებულია საბჭოეთში ადამიანის სრული ბედნიერება; მოსპობილია მათი ექსპლოატაცია და რასაც პირდებოდა ოქტომბერი, ლენინის პირით ხალხს მიღწეულია; იდეალური, უკლასო საზოგადოება შექმნილია.

სამოცი წლის მანძილზე კი, — წარმოიშვა ახალი სოციალური სინამდვილე; წარმოიშვენ პრივილეგიურ მდგომარეობაში შეცურებულნი, ათასგვარი მედლებით და საპატიო წოდებებით. ერთის მხრივ არისტოკრატია, განუსაზღვრელ უფლებებით აღჭურვილნი, მეორეს მხრივ მშრომელთა ფართე მასები, უფლებააყრილნი, სახელმწიფოზე დამოკიდებულნი. მოხდა, არა შრომის განთავისუფლება, არამედ მისი გაყველფის გაძლიერება, ახალი ფორმით, ახალი შინაარსით. — სახელმწიფოზე დამოკიდებული მუშა უფრო მეტად დაჩაგრულია, ვინემ კერძო მეპატრონესთან, რადგან პირველთან ბრძოლა ძნელია.

სახელმწიფო პატრონისაგან, მუშა ორმაგად დამონებულია; ის დამბულია „მუცლით და კისრით“. — როგორც ამბობდა საფრანგეთის დიდი ტრიბუნი ჟორესი.

ამ შესამოცე წლისთავზე, აბა ამოილოს ენა მუშამ, მას „ფსიხიატრულში“ უკრავენ თავს. არ არის მართალი? გადაიკითხეთ რუსეთიდან მოსული ცნობები და ამაში დარწმუნდებით.

„მიწა მიწის მუშას“, გადმოსროლილი იქნა ლოზენგი: შეყარეს გლეხობა კოლხოზებში. — შედეგი ის არის, რომ გლეხმა დაჰკარგა ყოველიგვარი სურვილი შრომისა, როცა მისინაოფლარი სახელმწიფოს ბიუროკრატის გამოკვებას უნდება, და მას ნამცეცები ძლივს რჩებას.

ამიტომ გლეხობამ კოლექტივიზაცია არ მიიღო და ასი-ათასობით შეეწირა მის გატარებას. ცნობილია სტალინის განცხადება: „კოლექტივიზაციისათვის ბრძოლა ჩვენთვის უფრო ძნელი იყო ვინემ ბრძოლა ნაცისტურ გერმანიასთან“. ცხადია, ასეთი ზომებით, გლეხობაში არამც თუ არ

შენელებულა, პირიქით, გაიზარდა სურვილი მიწის საკუთრებისა და თავისუფალი ინიციატივის მოპოებისა. . .

საბოლოო შედეგი ჩვენს თვალწინ არის: მოსკოვის სასურსათო მაღაზიების წინ, რიგში დგას ხალხი ერთი კილო კართოფილის მისაღებად. ხორცეულობა სანატრელი ხდება, ასეთია უტყუარი ცნობები. ხორბლეულობა ხომ დასავლეთის ქვეყნებიდან შემოაქვს მოსკოვს. რაკეტების გაშვებით, თუ სამხედრო იარაღების დამზადებით, განა მოხდა საბჭოთა მუშის და გლეხის გაბედნიერება' მათ წართმეული აქვთ ელემენტარული უფლება თავიანთი პროფესიონალური ინტერესების დაცვისა. . .

60 წლის მანძილზე რამდენი რეფორმები ჩატარდა, რამდენი გეგმები შემუშავდა საბჭოთა მთავრობისა, ხოლო სასოფლო სამეურნეო პოლიტიკამ ვერ მიაღწია ხალხისათვის სასურველ და სასარგებლო შედეგებს. თავისი ცენტრალისტური მეთოდით და ადგილობრივი ბიუროკრატიული მუხრუჭით ისე ბოჭავს სოფლის მეურნეობას, რომ ნაყოფიერება მინიმუმამდეა დასული. რასაკვირველია უზარმაზარ იმპერიას იმდენი შემოსავალი კი აქვს, რომ თავისი ერთგული ბიუროკრატია და ჯარი გამოკვებოს; საიდუმლო მაღაზიებით უზრუნველჰყოს ისინი სურსათსანოვავით. ინდუსტრალიზაცია რუსეთში უსათუოდ ჩატარდა, — ამასაც არავითარი ბედნიერება ხალხისათვის არ მოუტანია, რადგან მთელი სახელმწიფო ბიუჯეტი ხმარდება სამხედრო ინდუსტრიას, ახალ-ახალი სამხედრო იარაღი მზადდება სასოფლო და მკვებავ ინდუსტრიის ხარჯზე. . .

რა მისცა ოქტომბერმა მცირე ერებს?

ეროვნული მონობა, რუსიფიკატორული პოლიტიკის ახალი შემპარავი სასკოლო მეთოდებით.

საბჭოთა კავშირში, რომლის ახალი კონსტიტუციაც, როგორც ძველი აღიარებს ნაციონალურ ერთეულთა დამოუკიდებლობის განსაზღვრულ უფლებებს, არსებითად, წარმოადგენს კომპარტიის ეროვნულ რეპრესიულ პოლიტიკის გატარებისათვის საშეალებას, რომლითაც თითოეული ნაციონალური ერთეული დამოკიდებულია ცენტრისაგან ეკონომიურად და პოლიტიკურად.

ოქტომბერი დაპირდა მცხოვრებთ სიტყვის, კრების, ბეჭდვის, გაფიცვის თავისუფლებას. არაა საჭირო იმის მტკიცება თუ როგორ განახორციელდა დანაპირები. მართალია, მოსკოვმა ხელი მოაწერა პელსინსკში, რათ გაატარებდა ზოგიერთ ლიბერალურ ზომებს, არც ერთი დაპირება მას არ შეუსრულებია. მაგალითად მეორე ქვეყანაში მცხოვრებ ძმას, დას, ნათესავს ნახვის უფლება არა აქვს.

ღირს განა იმის გახსენება, რომ ოქტომბერი პირდებოდა ხალხს: ჯარის გაუქმებას. — მან შექმნა მრავალრიცხოვანი ჯარი; მისი მეშვეობით მოახდინა არაერთი იმპერიალისტური აქტი: დაიპყრო კავკასიის და ბალტიის სახელმწიფოები, მოსპო ჩეხოსლოვაკიის ახლად აღდგენილი დამოუკიდებელი რესპუბლიკა და სხვა.

აპყარა თავის მიდამოებიდან ყირიმის თათრები, ჩრდილოკავკასიის პატარა ერი, ეხლა ვტყობილობთ ჩვენი ძმების მესხების ტრალედიას.

ლენინი პირდებოდა ხალხს: „პროლეტარიატის გამარჯვებით“ ისპობა სახელმწიფო; „უკლასო საზოგადოებაში სახელმწიფო უსარგებლოა“.

ზედმეტია განმეორება იმისი თუ როგორი პოლიტიკური ტოტალიტარული და მოქალაქის სულშემხუთველი რეჟიმი დამყარდა. იქნობამდე დაქვეითდა მორალურად, რომ ოდნავ მოწინააღმდეგე მოაზროვნეს ყველაზე უკიდურეს, საშინელ სატანჯველში, — „ფსიქიატრულ საავადმყოფოში“ ათავსებს.

„მთელი ძალაუფლება საბჭოებს“ — გაისმოდა პირველ დღეებში. სინამდვილეში იგი გადაიქცა ერთ მუქაქ დიქტატორთა უფლებად, ლენინ-სტალინის კარნახის ქვეშ.

დღეს, სრული უფლებით აღჭურვილი ბრეჟნევი აგრძელებს ბატონობას იმპერიალისტურ-ტოტალიტარულ საბჭოეთში.

საბჭოთა ორგანოების არჩევნები, ეს ხომ ხალხის სრული გამასხარავებაა; საგარეოდ გულუბრყვილოთა თვალის ასახვევად; შიგნით, ხალხის სახელით დიქტატორული მართველობის გასაგრძელებლად.

როგორი საზოგადოება წარმოშვა ოქტომბერმა?

მეოცე საუკუნის დასაწყისში, სახელდობრ, 1885 წლი-
 დან ვიდრე 1914 წლამდე, რუსეთის მრეწველობა აღწევდა
 განვითარების ისეთ დონეს, რომ ის პირველ ადგილს დაი-
 ქვრდა ევროპის ქვეყნებთან შედარებით, ამერიკის ჩათვ-
 ლით. ამ რეალურ პერსპექტივიდან გამორიცხული იყო
 მცხოვრებთა ის უდიდესი მსხვერპლი, რაც რუსის ხალხმა
 და დამორჩილებულმა ერებმა გაიღეს.

თებერვლის დემოკრატიული იდეების პრაქტიკულად
 ცხოვრებაში გადატანა, ამ ეკონომიურ განვითარების საუ-
 კეთესო გარანტი იქნებოდა, რომ ოქტომბერს მის წინააღ-
 მდეგ შეთქმულება არ მოეწყო, რომლის შედეგად წარმო-
 იშვა, დამკვიდრდა და გაძლიერდა კომუნისტური პრივი-
 ლეგიური საზოგადოება; წარმოიშვა მესაკუთრეთა ახალი
 ფორმა, რომლის გამგებელი, პატრონი არის ეს ახალი
 წოდება...

კერძოდ ჩვენმა ქვეყანამ თავიდანვე უარყო ოქტომბ-
 რის ექსპერიმენტები, — დღეს მას „გამარჯვებას“ აღღე-
 სასწაულობენ. ქართული ეროვნული თავისუფლების და-
 კარგვას, ძალადობით წართმევას, ქართველი ხალხის გა-
 მარჯვებად აცხადებენ. ოქტომბრის გამარჯვებამ მოსპო
 საქართველოს სახელმწიფო, საქართველოს ეროვნული
 დროშა, რომელიც 22 ქვეყნის დედაქალაქში ფრიალებდა.
 დღეს მისი ხსენება არაა.

საბჭოთა საქართველოს თავის კონსტიტუცია აქვს, სა-
 დაც: --- „საქართველოს საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბ-
 ლიკას აქვს უფლება უშუალოდ შევიდეს უცხო სახელმწი-
 ფოებთან დამოკიდებულებაში; დადვას მასთან ხელშეკ-
 რულება, მოახდინოს გაცვლა-გამოცვლა სრულუფლებიან
 ელჩების და საკონსულო წარმომადგენლების“-ო.

სხვა არა იყოს რა, ეს არის შეუტრაცხყოფა ერის! ითხზ-
 ვება კონსტიტუცია, არც ერთი მუხლი არ სრულდება და
 არც შესრულდება, რადგან საქართველოს არავითარი უფ-
 ლება არ გააჩნია, და მისი ეკონომიურ-პოლიტიკური ცხოვ-
 რება დამოკიდებულია მოსკოვზე. დღევანდელი საქართ-
 ველოს საბჭოთა მთავრობა არ სარგებლობს არც საგარეო
 და არც საშინაო ასპარეზზე რაიმე უფლებით, ორთავე
 მოსკოვის ხელშია.

ოქტომბრის შეთქმულების შემდეგ, უმთავრესად უკანასკნელ ომის შემდეგ, 50-მდე ახალი სრულუფლებიანი ერი წარმოიშვა; მართა საფრანგეთმა გაანთავისუფლა ათამდე კოლონიალური ქვეყნები. ოქტომბრის შექმნილმა სახელმწიფომ კი დაიპყრო და თავის ბატონობის ქვეშ მოაქცია ყველა ვისაც მოერია და დაიმორჩილა.

ოქტომბერმა არა თუ დაამყარა ხალხთა მეგობრობა შიგნით, პირიქით, გაახანგრძლივა მოსკოვის ბატონობა ერებზე. შუღლი, მტრობა, უნდობლობა მატულობს. და განა თვით ცენტრი, მოსკოვი ნდობით ეპყრობა მის კავშირში მყოფს ერებს? უკანასკნელი ომის შემდეგ, მოსკოვის მიერ მიცემული საჩუქარი, რომ სამხედრო ბევარა ქართველმა საკუთარ სამშობლოში მოიხადოს, უკან წაიღო. განა მის, საბჭოთა კავშირის დაცვას არ შეეწირა ათასეულები ახალგაზრდა ქართველები?

რიტლა შეუძლია იტრაბახოს ოქტომბერმა, როცა მუშა-მოსამსახურე ჩაუცმელ-დაუხურავია, სახელმწიფოსაგან მუშა გაყვლეფილია; სმოქალაქო უფლებები რკინის სალტებში შებოჭილია; სურსათ-სანოვავე საძებარი, ეკონომიური რეფორმების გატარება შეუძლებელია; ერები უკმაყოფილო და დამონებულა; საერთაშორისო კომუნისტური მოძრაობის მონოლიტობა, რის მეთაურობას ჩემულობდა ოქტომბერი სრულიად დარღვეულია. მტაცებლობა, მექრთამეობა, მხვეჭელობა გამეფებულია, რასაც არ მალავს თვით საბჭოთა პრესა. ეს უკანასკნელი იმას მალავს, რომ ახალგაზრდობა კომუნისტურ იდეოლოგიას გაურბის.

საბჭოთა სახელმწიფომ, რომელიც ოქტომბრის შეთქმულების შედეგად შეიქმნა, მიაღწია ერთ დიდ შედეგს, თუ ამაშია საკაცობრიო იდეალი, — ქვეყნის **მილიტარიზაცია**.

ამნაირად, ოქტომბრის შედეგად, როგორც რუსეთის, ისე მცირე ქვეყნების ხალხს სადღესასწაულო არაფერი აქვთ. ისინი მაშინ იდღესასწაულებენ, როცა შექმნილი უზარმაზარი იმპერია გადაშენდება და მის ადგილას აღმოცენდება თავისუფალი სახელმწიფონი.

გ. სინაურიძე

—[:]—

სახაროვის საერთაშორისო მოხსენება

გასული წლის 25—29 ნოემბერს, რომში შესდგა თავ-
ყრილობა „სახაროვის საერთაშორისო მოხსენა“-ს სახელ-
წოდებით. დაესწრენ მსოფლიოს მოწინავე საზოგადოების
წარმომადგენელი, საბჭოთა რუსეთიდან განდევნილი
„დისიდანტები“, აღმ. ევროპის პროტესტანტები, ვეჭილე-
ბი, პოლიტიკური მოღვაწეები. დაესწრენ აგრეთვე ჩვენი
წარმომადგენელი. ყრილობის დანიშნულება იყო მსოფ-
ლიოს წინაშე გამოეტანათ აღმოსავლეთ ევროპის, საბჭო-
ეთში წარმოებული ჯალათური მოპყრობა ადამიანისადმი.
ჰელსინსკში მიღებულ ვალდებულებათა სრული შეუს-
რულებლობა.

ჩვენ აქ მოგვყავს ის ნაწილი, რომელიც ეხება ქართვე-
ლების : გამსახურდია—კოსტავას საქმეს.

(ამოღებულია ქ-ნ გულნარა ურატაძის რეპორტაჟიდან).

... ერთი საათის დასვენების შემდეგ, სახაროვის მოხ-
სენების მოხმენის სხდომა გადვიდა ჩვენი თანამემამულეე-
ბის ზვიად გამსახურდიას და მერაბ კოსტავას საქმის გახილ-
ვაზე.

სიტყვებით გამოვიდენ გამსახურდიას და კოსტავას ფრანგი
ადვოკატები, რომლებმაც მოხმენის დამსწრეებს გააცნეს
ზვიად გამსახურდიას და მერაბ კოსტავას ვინაობა და აღ-
ნიშნეს, რომ მათ, გამსახურდია—კოსტავას დაცვას ხელი
მოჰკიდეს ზვიად გამსახურდიას ოჯახობის, მანანას თხოვ-
ნით და რომ, უკვე თხოვნით მიმართენ საბჭოთა ხელის-
უფლებას ნება დართონ ქართველ დისიდენტების დასაცა-
ვად.

ფრანგმა ვეჭილებმა განაცხადეს, რომ მსოფლიო საზო-
გადოებრიობა კარგა იცნობს შარანსკისა და ორლოვის, ხო-
ლო ნაკლებად არიან ცნობილი ზვიად გამსახურდია და
მერაბ კოსტავა, და მოუწოდეს მსოფლიო საზოგადოებ-
რივ აზრს, ხელი შეუწყონ ამ პირების პოპულარიზაციას
და საკმაო მხარდაჭერა აღმოუჩინოს მათ. ფრანგმა ვეჭი-
ლებმა აღნიშნეს რა, რომ გამსახურდიას და კოსტავას ჯერ
კიდევ არა აქვთ წაყენებული კონკრეტული ბრალდება,
თქვეს, რომ ეს ორი ქართველი თავისუფლად მოაზროვნე
პირი, ამ ორი კვირის წინ მოთავსებული იქნა სერბსკის

სახელობის სპეციალურ ფსიქიატრულ საავადმყოფოში და რომ საქირთა მათთვის ენერგიული დახმარების აღმოჩენა.

ფრანგმა ადვოკატებმა შემდეგ სიტყვა გადასცეს, მიმდინარე წელს დასავლეთში გადმოსულ ქართველ ექიმ-ფსიქიატრს, ავთანდილ პაპიაშვილს, რომელმაც ზვიად გამსახურდიასა და მერაბ კოსტავას საქმესთან დაკავშირებით ილაპარაკა ფსიქიატრიის ბოროტად გამოყენებაზე საბჭოთა კავშირში და კერძოდ საქართველოში. პაპიაშვილმა თავის სიტყვაში აღნიშნა, რომ ფსიქიატრთა მსოფლიო ასოციაციის ჰონოლულუს კონგრესმა დაჰგმო ფსიქიატრიის ბოროტად გამოყენება საბჭოთა კავშირში. მიუხედავად ამისა — თქვა მან, ამ მხრივ მდგომარეობა არ შეცვლილა საბჭოთა კავშირში და უკანასკნელად, ფსიქიატრულ საავადმყოფოში მოთავსებული იქნენ ზვიად გამსახურდია და მერაბ კოსტავა. პაპიაშვილის მოწმობამ დიდი ინტერესი გამოიწვია სახაროვის მოსმენის მონაწილეებში.

ექიმ-ფსიქიატრ ავთანდილ პაპიაშვილის შემდეგ, სხდომაზე სიტყვით გამოვიდა, საქართველოში ჰელსინსკის დებულებათა გატარების ხელშემწყობი ჯგუფის თავმჯდომარე, საფრანგეთში დაბადებული და აღზრდილი ახალგაზრდა ქართველი ოთარ ზურაბიშვილი. ზურაბიშვილმა უმთავრესად ილაპარაკა ზვიად გამსახურდიასა და მერაბ კოსტავას დაპატიმრების ვითარებაზე, მათ ამჟამინდელ მდგომარეობაზე და დახმარებისაკენ მოუწოდა მსოფლიო საზოგადოებრიობას. შემდეგ, ოთარ ზურაბიშვილმა სხდომაზე წაიკითხა დეპეშის ტექსტი, რომელიც, ჯგუფის სახელით მან გაუგზავნა. საბჭოთა კომპარტიის მეთაურ ბრეჟნევს და უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმს. დაპეშაში ნათქვამია, რომ ზვიად გამსახურდიას და მერაბ კოსტავას დაპატიმრებამ აღშფოთება გამოიწვია დასავლეთში და მოუწოდებს ბრეჟნევს, მათი დაცვის უფლება მისცეს ფრანგ ექიმებს. ოთარ ზურაბიშვილის სიტყვამ მქუხარე ტაშე გამოიწვია სხდომის დარბაზში.

ამის შემდეგ, „სახაროვის მოსმენის“ თავმჯდომარემ, ბ-ნ ვიზენტალმა „სახაროვის საერთაშორისო მოსმენა“ დახურულად გამოაცხადა.

ს. დ. პ ა რ ტ ი ა უ ი

საქართველოს ს. დ. პარტიის საზღვარგარეთელი ბიურო გაეცნო ჟურნალ „თავისუფლების ტრიბუნაში„ (№ 18) დაბეჭდილ გ. წერეთლის წერილს.

მოვგაონებთ მკითხველს, რომ მიუხეხნის რადიოს ქართული რედაქციიდან, ბ-ნ ალ. ლორიამ გააკეთა ღირსეული რადიოგადაცემა დამოუკიდებელ საქართველოს პრეზიდენტის ნოე ჟორდანიას გარდაცვალების 25 წლისთავზე. ეს არ მოსწონებია „თავისუფლების ტრიბუნას“ რედაქტორს, ბ-ნ გ. წერეთელს, რომელიც სთვლის მას „ცუდ„ გადაცემათ, რადგან მისი აზრით, ნ. ჟორდანიას ისტორიული როლი, დამოუკიდებლობის გამოცხადების საქმეში გადაჭარბებულად მიუჩნევია.

ბ-ნ ალ. ლორიამ და ლევ. ფალავამ გასცეს დასაბუთებული პასუხი „თავისუფლების ტრიბუნას“ რედაქტორს ბ-ნ გ. წერეთელს, რომელიც ჟურნალის უკანასკნელ (№ 19-ში) თავს ესხმის ლ. ფალავას და მისი პასუხის კრიტიკულად განხილვის მაგიერ, უმასპინძლდება ყოველად მიუღებელ და შეუფერებელ სიტყვებით.

ბიუროს დაუშვებლად მიაჩნია ასეთი სიტყვების შემოტანა ქართულ პრესაში. რასაც შეუძლია მხოლოდ ქართველთა რიგებში არევედარევა შეიტანოს.

ბიურო თანაგრძნობას უცხადებს თავის წევრს ლევან ფალავას.

იბეჭდება და მოკლე ხანში გამოვა ჟურნალი „კავკასიონი“, რომელიც არის გაერთიანებული ეროვნული ემიგრაციის თავისუფალი სიტყვა. . .

საქიროებს თქვენს მორალურ და ნივთიერ დახმარებას.

დასაბეჭდი მასალები და შემოწირულება უნდა გადმოიგზავნოს შემდეგ მისამართზე:

M. KIPIANI, 11, rue Villedo - 75001 Paris

თ ვ ი თ ზ ა მ ო ც ე მ ა

უკანასკნელი ცნობების მიხედვით, თბილისში დაუპატიმრებიათ, ჰელსინსკის დადგენილებათა დამცველი ჯგუფის აქტიური ხელმძღვანელი, ისტორიკოსი ვლ. რცხილაძე. აქ მკითხველს ვაწვდით „თვითგამოცემიდან“ № 3 / 16-დან ამოღებულ, ზოგიერთ ცნობებს მის შესახებ.

„გასულ წლის 9 მარტს, სამსახურიდან დათხოვნით იქნა ისტორიკოსი ვ. რცხილაძე, რომელიც ისტორიულ-კულტურის ძეგლთა დამცველ ინსპექციის უფროსად ითვლებოდა ამ თანამდებობაზე მას საშუალება ჰქონდა თვალყური ედევნებია .თუ როგორ სრულდებოდა ძეგლთა დაცვა. ვ. რცხილაძემ არა ერთჯერ ამხილა ზოგიერთ მოხელეთა დაუდევრობა. 1967 წელში მან და დავით-გარეჯის მუზეუმის დირექტორმა ბაცაცაშვილმა საჩივარი გაუგზავნეს საბჭოთა პროკურორს რუდენკოს, რომ ამიერ-კავკასიის არტილერისტებმა, ვარჯიშობის დროს, მხეცურად გაანადგურეს ერთერთი ქრისტიანობის წინანდელი, უნიკალური ძეგლი, მოითხოვნენ მათ დასჯას, თანახმად კანონისა

გადასახლებულ მესხების საქართველოში დასაბრუნებლად ვ. რცხილაძემ ვასწია დიდი შრომა.

როცა ორლოვის ბინა გაჩხრიკეს „კაეებისტებმა“, ნახეს ვ. რცხილაძის გადაცემული, რვათას მესხის ხელმოწერილი დოკუმენტი, რომელშიც მოითხოვდნენ საქართველოში დაბრუნებას. ეს დოკუმენტი საფუძვლად დაედო, ჰელსინსკის დადგენილებათა დამცველ მოსკოვის ჯგუფის მოღვაწეობას.

როცა ქართული თვითგამცემა გამოვიდა, შიგ მოთავსებული იყო ვ. რცხილაძის ვრცელი წერილი მესხების ტრადიციის შესახებ ასეთი სათაურით: „დანაშაულობა საქართველოს მიმართ“. არ გასულა 10 დღე, დაიწიეს სამსახურში რცხილაძის შევიწროება; არაერთხელ პოევოკაციაზე გამოიწიეს მოგზავნილმა პირებმა. ერთ დღეს გამოუცხადეს დისციპლინის დარღვევა და გაფრთხილება მისცეს, რაც იმდენად უსაფუძვლო გამოდგა, რომ სამინისტრომ გააუქმა იგი. გავიდა რამოდენიმე დღე, ის სრულიად მოხსნეს თანამდებობიდან, რაც ეწინააღმდეგება მუშათა კანონმ-

მთავრობისაგან უდანაშაულოდ დასჯილ მუშებს და ბრძო-
 ლა სამოქალაქო უფლებების მოსაპოებლად. გამოდის კო-
 მიტეტის ბიულეტენი, რომელშიც მხილებულია თითოეული
 ფაქტი რეპრესიული ზომებისა. ბიულეტენი ვრცელდება
 რადიოში, გდანსკში, ლოდზში, ლუბლინში, პლოცკში,
 შტეტინში, პოზნანში, კრაკოვში, ვარშავაში და სხვა ქა-
 ლაქებში. აღწერილია უკანონო მოქმედება ხელისუფლე-
 ბისა: ფსიქიატრულ საავადმყოფოებში ჩაკეტვა, შანტაჟი,
 პასპორტების ჩამორთმევა, თჯუდასხმა, ცემა, დატყვევება
 სრულიად უდანაშაულოთა და სხვ.

გახშირდა „თვითგამოცემები“, რომელშიაც დაბეჭდი-
 ლია მიმართვები ხელისუფლებისადმი, ბელგრადის ყრი-
 ლობისადმი. კერძოდ, რომელიმე მოქალაქისადმი უღირსი
 მოპყრობა, უდანაშაულოდ სამსახურდან დათხოვნა. თი-
 თეულ საჩივარს მიმართვას ზღვს აწერს ავტორი თავის
 მისამართით, რაც ნიშნავს იმას, რომ არავინ უშინდება რეპ-
 რესიებს; ბრძოლა გამოცხადებულია ხალხსა და ხელისუფ-
 ლებას შორის.

ყოფილი მინისტრი ბენკოვსკი, რომელიც გამორიცხუ-
 ლი იქმნა პარტიიდან, გამოვიდა სასტიკი კრიტიკით, რო-
 მელიც აშხელს ადმინისტრაციის მიერ მოქალაქეთა ფიზი-
 კურ და მორალურ წვალებას, რასაც იგი აცნობს უცხო
 ჟურნალისტებს

მუშათა კომიტეტი სასტიკ კრიტიკას უკეთებს პროფ-
 კავშირების მოქმედებას, რომლებიც გახდნენ მთავრობის
 ორგანოები და სრულებით არ იცავენ მუშათა ინტერესებს.
 აგრეთვე მთავრობას უყენებენ მოთხოვნილებას, შეასრუ-
 ლოს თავისივე დაწერილი კანონები. აქვე აღნიშნულია
 თუ როგორი, ყოვლად უღირსი, არა ადამიანური ზომებით
 ცდილობენ დეზორგანიზაცია შეიტანონ მუშათა რიგებში.
 როცა ვერ აღწევენ მიზანს, მიმართავენ შეთხზულ, გამო-
 ვონილ ბრალდებებს და სხვ.

დაწყებული მოძრაობის შეჩერება შეუძლებლია, ხალხსა
 და ხლისუფლებას შორის ხიდი ჩატეხილია.

კომიტეტი, რომელიც მოქმედებს და მოძრაობს, სრულე-
ბით არ იკვებება ილიუზიებით, არც მთავრობის ცარიელი
დაპირებებით, არამედ მოქმედებს სიმართლის და სამართ-
ლიანობის ფარგლებში, ის აერთიანებს მუშებსა და ინტე-
ლიგენციას.

მის მოღვაწეობას აქვს რეალური პოლიტიკური და ერ-
ოვნული პერსპექტივები. . .

პოლონეთი, როგორც ჩანს მხურვალედ ეხმაურება, რუ-
სეთში დაწყებულ მოძრაობას. უკანასკნელ ცნობებით, იქ
დაარსებულია „დემოკრატიული მოძრაობის ასოციაცია“
რომლის მიზანია, აღადგინოს პოლონეთის სრული სუვე-
რენობა. გადაიყვანოს სახელმწიფოებრივი, პოლიტიკური
სისტემა დემოკრატიულ-ლიბერალურ რელსებზე. ასოცია-
ცია, ჯერჯერობით ითვლის ასიათას წევრს. ასოციაციამ
გამოუშვა ფართე მოწოდება პოლონეთის საზოგადოების
მიმართ. მოუწოდებს მას წინ აღუდგეს ადმინისტრაციულ
--- პოლიციურ თავაშვებულებას, უკანონობას. . . და შექ-
მნას ადამიანისა და მოქალაქის უფლებათა დამცველი
ორგანოები.

დემოკრატიულ მოძრაობას პოლონეთში აქვს დიდი
პერსპექტივები, რასაც ჩვენ კვლავ დავუბრუნდებით.

პოლონელი.

.....

მ ა ღ ლ ო ბ ა

დიდ მაღლობას მოვახსენებ ყველა მათ რომ-
ლებამაც ნივთიერი დახმარება გამიწიეს ჩემი
ქრებულის „იმედი და რწმენა“-ს გამოსაცემად“

პ. სარჯველაძე.

.....

ქართული ეკლესიის დღეობა პარიზში

წმიდა ნინოს ეკლესიის დღე გაიმართა 22 იანვარს, დაესწრო მრავალრიცხოვანი ქართველობა ბავშვებით.

სახელოვანი შვეცია საქართველოსადმი მეგობრულად შეუდამ იყო განწყობილი. განსაკუთრებით აღსანიშნავია შვედების მიერ, საფრანგეთში მყოფ სამშობლოწართმეულ ქართველების მიმართ გაწეული მათი თანაგრძნობა, მათი ადამიანობა და გულუხვობა.

ქართველმა მრევლმა, მამა ილიას მეთაურობით, ბავშვების საშობაო დასაჩუქრება დაუკავშირა, წმიდა ნინოს დღესასწაულს და ბავშვებთან ერთად, მთელი ქართველობა შეიკრიბა შვედების მიერ მეგობრულად დათმობილ ეკლესიის დიდ დარბაზში.

აქ, ამ დღეს, ყველა ღვთისმორწუნეს და ქართ. ეკლესიის მფარველს საშუალება ეძლევა ამ კულტურული კერის განმტკიცებაში მონაწილეობა მიიღოს. და არ არის პარიზსა და მის მიდამოებში ქართველი, თუ დიდი საპატიო მიზეზი არ აქვს, ამ დღეს არ დაესწროს. ყველასი გულითადი სურვილია გაუმართლოს დიდი ღვაწლი მოძღვარ ილიას, რომელიც წმინდა გულითაა მოწადინებული ამ ქართული ეკლესიის არსებობისათვის.

დღესასწაული გახსნა მოძღვარმა ილიამ დიდად გრძნობიერ და მჭერმეტყველ ქადაგება-სიტყვით.

მამაოს შემდეგ მხურვალე სიტყვით გამოვიდა შვედების ეკლესიის პასტორი **მოლანდერ**, საქართველოს დიდი მეგობარი, დიდად განათლებული და ცნობილი საერთაშორისო ეკუმენიის მოძრაობაში; ყოფილი პირველი მდივანი ახალგაზრდობის საეკლესიო მოძრაობის, საერთაშორისო სბქოსი უენევაში.

ორივე მოძღვარმა დალოცეს ქართველი ერი, და ანუგეშეს დამსწრენი.

დასაჩუქრებულმა ბავშვებმა თვითონ, როგორც შესძლეს ისე გამართეს ლხინი; იმღერა ახალგაზრდების გუნდმა რაშაც საზოგადოება გაართო და ნასიანოვნები დაიშალა.

ისიდორე მანჯაპას ნეშტის გადმოსვენება

3 ივნის 1977 წელს, გერმანიიდან გადმოსვენებული და დასაფლავებული იქმნა ლევილის ძმთა სასაფლაოზე ღირსეული ქართველი მამულიშვილის, დიდათ ნიჭიერი ეროვნული მებრძოლი პუბლიცისტის **ისიდორე მანჯაპას ნეშტი**.

განსვენებული იყო დიდათ პატივცემული წევრი ქართულ სათვისტომოსი. ერთერთი დამაარსებელთაგანი ჟურნალ „კავკასიონი“-სა; ავტორი: — „ნარკვევი მეცხრამეტე საუკუნის საზოგადოებრივი აზრის განვითარების“-ა და მრავალ სხვა ნაშრომებისა.

ოცდაათ მეტზე წლის შემდეგ, აწგანსვენებული მარიამ ლოღობერიძის და აკაკი შავგულიძის თაოსნობით მათ მიერ მატერიალური საშუალებების გაღებით და ყველა ადმინისტრატიული სიძნელეების დაძლევის შემდეგ გერმანიიდან ლევილის სასაფლაოზე გადმოსვენებული იქმნა ამ ცნობილი საზოგადო მოღვაწის ნეშტი.

სახლვარგარეთ მცხოვრებ ქართველ მწერალთა და ჟურნალისტთა საზოგადოების სახელით სიტყვა წარმოსთქვა ბნმა გიორგი ყიფიანმა.

15 თებერვალს 1978 წელს, მიიცვალა ჩვენი სათვისტომოს დიდათ ღირსეული ადამიანი,

მარიამ ლოღობერიძე

განსვენებული დიდი მოამაგე იყო ყველა საზოგადოებრივ საქმის. მრავალ წლობით, ჩვენ სათვისტომოს ავკარგის მოზიარე. ჩვენი ახალგაზრდობის მკაცრი აღმზრდელი და მოამაგე; ჩვენი მანუგეშე და დამხმარე გაჭირვებაში, და ჩვენთან ერთად ჩვენი სიხარულის გულწრფელი გამზიარებელი.

„ჩვენი დროშა-ს რედაქცია იზიარებს მის მეგობართა მწუხარებას..“

იოსებ გოგოლაშვილი

„ჩვენი დროშა“-ს რედაქცია მწუხარებით გაუწყებთ, რომ 4 თებერვალს 1978 წელს, 93 წლის ასაკში გარდაიცვალა **იოსებ გოგოლაშვილი**.

სოციალ-დემოკრატიის პარტიის თვალსაჩინო წევრი იოსები დიდად ცნობილი პიროვნება იყო იქ საქართველოში, და განსაკუთრებით, უცხოეთში მყოფ ქართველთა შორის, როგორც ენერგიული, თავდადებული პოლიტიკური და საზოგადო მოღვაწე.

წლების განმავლობაში იგი ხელმძღვანელობდა ქართულ „ოფისს“ და დაუზარებლად ეხმარებოდა გადმოხვეწილ ქართველობას საფრანგეთის ადმინისტრაციის წინაშე.

დაკრძალული იქმნა, მისი ოჯახის აკლდამაში, ქ. ეშერლე - მარშე-ს სასაფლაოზე.

„ჩვენი დროშის“ რედაქცია მხურვალე თანაგრძნობას უცხადებს მის ოჯახს და სოც.-დემოკრატიის პარტიას.

„ჩვენი დროშა“-ს რედაქცია მწუხარებით აუწყებს ქართველობას რომ 7 იანვარს 1978 წელს გარდაიცვალა

ბონფორ ლინდრომ — მამულაშვილისა

ჩვენი ეკლესიის უერთგულესი მსახურის, ღირსეული ქართველის, ბ-ნ ნ. მამულაშვილის მეუღლე.

განსვენებული იყო ფრიად განათლებული ადამიანი. ეროვნებით შვედი, დიდი მეგობარი იყო ქართველების და მას დიდი ღვაწლი მიუძღვის ქართველ ლტოლვილთა წინაშე; მან გააცნო და დააინტერესა პარიზელი შვედები ქართველ ლტოლვილთა საკითხით, მოუპოვა მათი თანაგრძობა და დახმარება.

მისი ფერფლი დასვენებულია ლევილის სასაფლაოზე. მხურვალე თანაგრძნობა მის პატივცემულ ოჯახს.

8 იანვარს 1978 წელს გარდაიცვალა და 17 იანვარს დაასაფლვეს ლევილის სასაფლაოზე **სალომე (მია), მედერ — ქავთარაძისა**. ჩენი მეგობრის მიხეილ ქავთარაძის, მეუღლე, დიდად პატივსაცემი ადამიანი.

ჩვენი მხურვალე თანაგრძნობა მის პატივცემულ ოჯახს.

1 დეკემბერს 1977 წელს, ისპანეთში გარდაიცვალა ცნობილი საზოგადო მოღვაწე, დიდი პატრიოტი და ქველმომქმედი ბატონიშვილი ირაკლი ბაგრატიონი.

20 მარტს 1977 წ. პარიზში გარდაიცვალა მიხეილ, (მიშა) ფიდიური — კეზელი.

17 ივლისს 1977 წელს გარდაცვილ, ვალოდია კვაქანტირაძეს პანაშვიდი გადაუხად პარიზის ს. დ. ორგანიზაციამ

16 აგვისტოს 1977 წელს, აბონდანში გარდაიცვალა რაფაელ (რაფო) ერისთავი.

5 ოქტომბერს 1977 წელს, აბონდანში გარდაიცვალა ეკატერინე, (კატი), დადეშკელიანი.

15 ოქტომბერს 1977 წელს, პარიზში გარდაიცვალა თორნიკე ლალიძე.

19 ოქტომბერს 1977 წელს, პარიზში გარდაიცვალა მიხეილ (მიშა) დოლიძე.

22 ნოემბერს 1977 წელს, პარიზში გარდაიცვალა მიხეილ (მიშა) შერვაშიძე.

13 დეკემბერს 1977 წელს პარიზში გარდაიცვალა ალიოშა მელიავა.

5 აპრილს 1978 წელს, უბედური შემთხვევით შატლ-ში გარდაიცვალა ალექსი ჩხეიძე.

ქურნალის ფ რ ნ დ ი

კ. ინსარიძე — 400 ფრ. ვ. ქელიძე — 100 ფრ.
 ჯ. ხაბუღიანი — 100 ფრ. პ. ინწკირველი — 100 ფრ.
 გ. ბოლქვაძე — 100 ფრ. გრ. ბარამიძე — 100 ფრ.
 გ. კვარცხავა — 100. სოშოს სათვისტომო — 200 ფრ.
 ნ. კავრელიშვილი — 50 ფრ. მ. ბერიშვილი — 50 ფრ.
 ლ. ფალავა — 50 ფრ. პ. სარჯველაძე — 50 ფრ.
 დავით ვაშაძე — 50 ფრ.

Gérant : Pr. Intskirvefi.

Hors commerce

Imprimerie Coopérative Arpajonaise